Zinn Affectus licet nō ſequat' effectus. L
Epiſcopus nō compellitur teſtimonium dicere. B

a ¶ Curſus.i.actus/ relicta ratione.vel Curſus.i. officij ſibi impoſiti. vt ſ.de curſu pub.lib.xij. Accur.
b ¶ Primipili.hoc expone.ſ.eo.l.quiſquis emēſis. Vel primipili id eſt prime ꝛ maxime adminiſtrationis quam gerebant.
c ¶ Neceſſitate.i.finito tempore vel reddita ratione.
d ¶ Interuerſa.q2 obnoxij ſunt ꝛ nō reddūt rōnē.
e ¶ Tranſeundum .id eſt tranſierint. Accur.
f ¶ Retrahant.ſicq3 perſonalr plectunt ꝛ i facultatibus puniūt.vt i fi.hui9.l.
g ¶ Sub notiōe .i.examinatione.
h ¶ Iudicum.ſ.eorū qui curialibus preſunt.
i ¶ Officijs.i.officialibus.
k ¶ Conſentientibus . ſcʒ officialibus.
l ¶ Transferantur .in clerum.ſ.palā /exceptis primipilarijs:vt.ſ.eod.titu. quiſqs emēſis.q̄ eſt ꝫ .ſic ergo ad alios ſe h refert. Vel ſo.vt ibi.
m ¶ Nec ceſſionem.ꝓpter quā timebant olim.nam olim ſi clericus fiebat curialis red dere d̄bebat bona curie.
n ¶ Clādeſtinis.no .plus puniri clandeſtinum delictum q̄ publicū .ſic.ff.de admi.tu.l.nō exiſtimo.et retento caſu qñ nō ſūt obnoxij.ptʒ q̄ per hāc.l.q̄ꝑt curialis effici clicus : ſed hodie ꝑ aut .ſed neq3 ꝛc. nō pōt niſi ſm formā ibi datā .ꝛ hoc dicit aut.ſed neq3 curialē . quā h lege.
o ¶ Irrependū.i. eundū ad ordinē clericatus. vel id eſt intrādū.
p ¶ Militant.id eſt militarunt vſq3 huc.

Sed neq3. Hec autē. corrigit.l.C.nā3 ꝓhibet officialem durante officio fieri clericū: q̄d l.permittebat.
q ¶ Clero.vn̄.ſ.abſtrahit
r ¶ Coſtituant .de facto.
s ¶ Monaſticā.non tn̄ fiet mōach9 cū ꝓpriā ſubſtantiā hr̄e dici non poſſit: vt ſ̄.tit.j.aut .ingreſſi.q̄d tn̄ ſtati dicet. Sʒ quō h cum ſ.dicat.idē eſt i alijs monachis .ergo idē in iſtis?

Delictum occultum quandoq3 plus punitur quam manifeſtū.

† Sic clericus coniugatus non debet cogi ferre tonſuram clericalē ne fiat iniuria clero vt in.c.ioannes . extra de cle . coniuga.

a bibitione curſus[a] ſeu primipili[b] neceſſitate[c] neglecta iteruerſa[d] et rōne fiſcali ad clericatus honorē putauerint trāſeundū[e]:ad priorē cōditionē3 retrahant[f].Si vo ob noxij rōcinijs vel neceſſitatib9 nō ſint/ſub notiōe[g] iudicū[h] officijs[i] ꝯſentiētib9[k](ſi ꝓbabilis vite ſtudiū id poſtulauerit)trāſferāt[l] nec ceſſionē[m] metuāt facultatū.Nō ſi clādeſtinis[n] artib9 putauerint irrepēdū[o] duas ptes ſuaꝝ rerū ꝯcedāt liberis:aut ſi ꝓles defuerit ꝓpinqs ex ꝓpria ſubſtātia ꝛ portionē tertiā ſibimet retēturi.Sin vero ꝓpinquoꝝ neceſſitudo defuerit:gemine portiones officijs i qbus militāt[p] relinqnant/portione tantūmodo ſibi tertia retēta.

In auten. de ſanc.epi. §.ſʒ neq3 curialem.col.ix.Conſti.fi.

☞ Officialis public9 vel curie aſcriptus non poteſt clericari niſi forma hic ſubiecta. Et clericus poſtea repertus vxorem ducere vel concubinam tenere a clero dʒ expelli ꝛ curiali fortune ſubijci.h.d.Saly.

Sed ne3 curialem : aut officialē clericū fieri ꝑmittim9: ne ex h venerabili clero fiat iniuria†. Si vo tales pſone i clero[q] cōſtituant[r] /tāq3nec ad ordinationē ꝓducte ꝓprie fortune reſtituant: niſi monaſticā[s] forſitā vitā aliqs eoꝝ nō min9 .xv. annis ipleuerit: tales em̄ ordinari ꝑcipim9 :q̄rta[t] ꝓprie ſubſtātie ſibi retenta:reliqs ptib9 curie et fiſco vēdicādis ſi in clero ꝯſtituti monaſticā ꝛ decentē vita ipleuerit :ſʒ ſi poſt clericat9[v] honorē aliqs eoꝝ vxorē aut concubinā accepit ꝓpe fortune[x] reddat lʒ tali eccl'iaſtico[y] gradu tenebat i q̄ qs ꝯſtitut9 vxorē ducere nō ꝓhibet[z].idē[a] ē ꝛ i oib9 alijs monachis:lʒ[b] nulli fortune[c] prius ſubiecti fuerint:ꝛ gñalr ꝗcūq3[d] i q̄libet eccl'iaſtico gradu ꝯſtitut9 ad ſecl'arē vitā redierit[e] honore nudat9 curiali[f] fortūe ꝓpe ciuitat reddat[g].

Rn̄.nō ponit ibi reſpectiue.vt i aut.vt defun.ſeu.fu.i ꝑn.col.v. Quare q̄ vxorē ducere nō pōt? Rn̄.q2 habitū hʒ:ꝛ q2 ſatis eſt clericari curialē.
t ¶ Quarta.hec particula eſt in.§. curialē:ſed tota alia eſt i n.§.ſed neq3 curialem.ꝛ in aut.de ſan.epiſco.col.ix.
v ¶ Clericatus.refertur ad id quod dixi.ſ̄.Tales enim ꝛc.
x ¶ Fortune.i.curie. y ¶ Eccl'iaſtico gradu.vt vſq3 ad duos gradus.
z ¶ Non ꝓhibet.vt in minorib9 ordinibus q̄d eſt gñale in q̄libet monacho.vt in aut.de mona.§.antepe.col.j.ꝛ hoc ſubijcit ꝛ gñaliter ꝛc.Acc.
a ¶ Idē eſt.vt tradat curie. b ¶ Licet.q.d.lʒ nō eſſent officiales.
c ¶ Fortune.hu9 vo dño dʒ reddi. vt.ſ.e.aut.ſi hu9.q̄ ē ꝫ. Itē ꝫ.ſ.de decu.l.ne qs.li.x.Sol.dr hic redire in priſtinā cōditionē q̄tū ad on9 ſuſtinendū:nō quātū ad honores. vt.ff.de interdic.ꝛ re.l.relegatorum.§.fi.
d ¶ Quicunq3.ſcʒ curialis.
e ¶ Redierit.habēdo vxorem vel concubinam.
f ¶ Curiali.imo in aliud monaſteriū.vt in aut.de ſan. epi.§.ſi monach9 col.ix. Sed dic q̄ hic bis fugerat:ſecus ſi ſemel. vt ibi diſtinguitur.
g ¶ Reddatur.al's eſt in tex.tradatur.

Siquis.¶ Caſus. Siquis mulierē deo dedicatā cauſa matrimonij vel cōcubinat9 corrūpere auſus fuerit :pena capitali punietur etiam ſi eam non rapuerit. Vinta.¶ Nota ex hac.l.q̄ vbi punitur attentatum multo fortius conſummatum:et ſic in delictis et penis delictorum habet locum:ꝛ ad hoc ſemper allegatur iſte tex.ſm Pau.ꝛ Bald.

b ¶ Siqs.ita lege.ſiqs fuerit auſus nō dicā rapere mr̄imonij cā:ſʒ attentare tm̄.ſ.eius pudicitiā.ſic accipit.ff.de iniu.l.attētari. Vel ita. Siquis auſ9 fuerit nō dicam rape: ſʒ attētare tm̄ matrimonij ꝯiūgēdi cā. ꝛ ſm h eſt ꝫ.ff.de penis.l.cogitatiōis.ꝛ. ff.ad.l.cor.de fal.l.q falſaʒ . Ad q̄rū ꝫriorū ſolutionē ſic diſtigue.aut qs cogitauit tm̄ delinq̄re ꝛ ad actum nō ꝓceſſit:ꝛ tūc nō punitur:ita loqt.ff.de pe.l.cogitatiōis.nā ꝑmi motus nō ſunt in ptāte nr̄a:aut ad actū ꝓceſſit:ꝛ tūc aut ꝑduxit ad effectū ꝛ indubitāter punit:ſiue vtat ſiue nō.vt.ff.q̄d q̄ſq3 iur.l.iij.in ꝑnc .aut nō ꝑduxit ꝛ tūc aut q2 noluit.ꝛ hoc caſu ei ꝑcit .ꝛ ſic loqt .ff. ad.l.cor.de fal.l.q falſam ꝛ.ff.ad turpil.q̄ſitū. aut q2 non potuit:ꝛ tunc aut erant atrociora:ꝛ h caſu punit ac ſi ad effectū perduxiſſet.vt h.ꝛ.ſ̄.ſi q̄cunq3 ꝑre.po.l.j.in ꝑn.ꝛ.ff.d̄ extraor.cri.l.j. aut nō erant atrociora:ꝛ h caſu nō punit:vt.ff.q̄d q̄ſq3 iuris.l.j.§.fi.ꝛ hoc caſu: aut non deſiderāt iuris efficaciā aut deſiderant: ꝛ h caſu qs non punit.ſ̄.ſi māci. ita fue.ali.ea quidem.

Ordo textus.

Cogitatio quādo puniatur.

☞ In atrociſſimis delictis punitur delictum attentatū etiam ſi nō ſit ſecutus effectus. Bal.vel ſic. Punitur affectus lʒ non ſequat effectus.h.d.ſm Bar.

Impa. Iouī.a.Sc̄do.ꝑ.ꝑ Lex.v.

Siqs[h] nō dicā rape[i] ſʒ attētare[k] tm̄ iungendi cā matrimonij[l] i ſacratiſſimas ꝟgines auſus fuerit capitali[m] pena feriat.

☞ Clerici ꝯſtituti in minorib9 ordinib9 ſunt imunes a tutelis ꝛ mūerib9 pſonalib9 Et eſt multū notandū q̄ habētes minores ordines nō ſuſcipiūt tutelas :nec aliqd officium ſeculare ſeu onus perſonale. Bal.

Impa. Valētianus. Gratianus ꝛ valē.ad Cataformiū. Lex.vi.

Preſbyteros/dyaconos/ſubdyaconos atq3 exorciſtas: et lectores et hoſtiarios †et acolitos etiam perſonalium[n] munerum expertes eſſe precipimus.

☞ Eps nō cōpellit teſtimoniū dicere nec admittit.h.d. Bal.vl' ſic.Epi nō ſunt citādi vt teſtimoniū ferāt.nec veniētes decet i ciuili foro recipe :ſʒ iudex vl' miniſter ad eoꝝ domū dʒ accedē.Et ꝓpoſitꝭ nō tactꝭ ſctis euāgelijs debēt deponere.h.d.cū ſeq.Saly.

Impa. Theodo.dixit. Lex.vij.

Nec honore[n] nec legib9[o] eps ad teſtimoniū dicēdū flagitetur[p]. Itē3[q] dixit Epm ad teſtimoniū dicendū[r] admitti[s] non decet: nā ꝛ pſona oneratur[t]:ꝛ dignitas ſacerdotij[v] exēpta[x] ꝯfundit[y].

In autē. de ſanc. epiſc. §.nulli vo iudicum.col.ix.Conſtitu.fi.

Sed iudex mittat ad eos q̄ſdam de ſuis miniſtris[z] :vt propoſitis[a] ſacroſanctis euangelijs ſm quod decet ſacerdotes[b] dicant que nouerint.

i ¶ Rape . q̄d maius eſt.
k ¶ Sʒ attentare.ſ.ſi cogitatione q̄ eſt min9:ꝛ h ſi ad aliquē actum ꝓceſſerit:al's nullā patit penā. vt.ff.de pe.l .cogitatiōis Itē nota puniri delictū lʒ nō ſequat effectus vt h ꝛ.ſ̄.de fur. ſiqs hno .et.ſ̄. ad.l.iuli.maieſt.l.q̄ſqs.ꝛ ff.de extraor.cri .l.j.ꝛ.ſ̄.ſi q̄cūq3.ꝑ.po.l. vnica. ꝛ h ſunt ſpālia regulariter ꝫ. vt.ff.q̄d q̄ſq3 .iu.l.j.i fi.et ad.l. cor.de fal.l.qui falſam.ꝛ de h dic vt no .ff.d fur.l.qui ea mēte.ꝛ.ff .de pe.l.cogitationis.
l ¶ Matrimonij. ꝛ nedū ſtupri.multo magis q̄ ſi vt ꝯcubinā eaʒ habuerit vel hr̄e attētauerit. Acc.
m ¶ Capitali . vel capite pūit:vel vt ciuitatē amittat.ꝛ facit.ſ.d rap.vir.l.j.

Preſbyteros . hec lex cū ſe .plana eſt
n ¶ Perſonaliū.vt tutele vel curie.vt .ff.d mune.ꝛ ho.l.j.ꝛ.l.munerum.§.j.ꝛ.ſ.e.generaliter.ij.ꝛ in aut.ibi poſita.

Nec honore.i.iure ꝑtorio.q.d.aliqs honor eſt ei ſi veritatem aperiat. Vel dic honore.ſ.iudicis vocātis qui reputat ſibi honorē
o ¶ Legib9.i.iure ciuili q̄ſi ius ciuile cogat hoies ad teſtioniū ꝑhibēdū
p ¶ Flagitet.i.vocet inuitus.ſ.ſʒ nec volens eſt admittendus ſm.M.vt ſubijcit. Accur. [vt.ſ̄.de teſti.l.ſi qñ.
q ¶ Item dixit.ſ.Theodoſius. r ¶ Dicendum coram iudice.
s ¶ Admitti.ſponte volentem teſtificari.
t ¶ Oneratur.al's honorat.i.honorāda ē in hoc ꝛ i alijs:ſi vo habes oneratur plana eſt.
v ¶ Sacerdotij.i.epiſcopi.
x ¶ Exempta.i.priuilegiata a tali honore.
y ¶ Confunditur.ſ.ſi adducatur:vel confunditur cum alijs clericis.ſ.q2 iam non eſſet differentia inter epiſcopum ꝛ alios clericos.

Sed iudex.hec aut.corrigit.l.C.
z ¶ Miniſtris.ſi ipſe iudex impediatur ire:al's ipſemet debet recipere teſtes.vt in aut.vt defun.ſeu fu.§.illud.col.v.ꝛ hoc eſt ſpāle vt eatur ad domum teſtis.ſic.ꝛ.ff.de iureiur.l.ad perſonas.
a ¶ Propoſitis.ꝛ tactis ſm Py. vt.ſ.de teſti.l.iuriſiurandi.Tu dic nō tactis[a] q2 ſubijcit ſm.M.q̄ decet ꝛc. q2 ſacroſancte ſcripture ꝓponūtur ante eum ꝛ non tanguntur.ſic ꝛ.ſ̄.de iudi.l.rem non nouā ꝛc.
b ¶ Sacerdotes .hic mutat pſonas .nā.ſ̄.dixit ad eos dicit ſacerdotes: ꝛ dicant que nouerint. Accur.

Hec lex eſt canōizata de peni. diſt.j.ſi q . Pro cuius intellectu vide late Cy. hic.

Clerici ſunt immunes muneribus perſonalibus

Diſtiction dinibus vide.xcj.diſt. pieci Sal.

Clericus vxore ducens debet a clero expelli

Querit h Cy.an egregia perſona poſſit renūciare priuilegio iſtius legis:ꝛ concludit q̄ nō ꝓb[...] alleg. tex.ſingularē ſm Iudo. de ro[...]ca.h .de iudi.li.vj.

a Nō tactis ſic dicit pa[...] extra ꝓ[...] ra.c[...] tactis [...] pra[...] tm̄ [...]

a Sed neq̄ clero. vt. ſ. abſtrahit. b Cōſtituant. de facto.

c Monaſticā. nō tñ fiet monachus cū ꝓpriā ſubſtantiā hīe dici nō poſſit vt. ſ. ti. l. auc. ingreſſi. qđ tñ ſtatim dicet. Sed q̄ſtio hoc cū. ſ. dicat. idē eſt in alijs monachis. ergo idē in iſtis. R̄ſ. nō ponit ibi reſpectiue, vt in auc. vt d[illegible]. ſeu ſu. in p̄n. col. v. quare ergo vxorē ducere nō pōt. ſi. q̄ habi tū hꝫ: ꝛ q̄ ſatis eſt clericari curialē.

In autenti. de ſanct. epiſ. §. ſed neq̄ curialē. colla. nona. cōſti. ſi.

[illegible] curialē: aut officia le clericū fieri pmittimus. ne g hoc venerabili clero fiat iniuria. [illegible] taleſ pſone in clero cōſtituant [illegible] nec ad ordinatio nē pducte ꝓprie fortune reſtituant. niſi monaſticā forte vitā aliquis eo rum nō minus. xv. annis īpleuerit. tales eñ ordinari ꝓcipimus. quar ta ꝓprie ſubſtātie ſibi retēta: reliq̄s ꝑtibus curie ꝛ fiſco vēdicandis. ſi in clero cōſtituti monaſticam ꝛ decētē vitā īpleuerint. ſed ſi poſt clericatus honorē aliquis eoꝝ vxorē aut cōcu binā acceperit ꝓprie fortune reddat: licꝫ tali eccleſiaſtico gradu tenebat in quo quis ꝯſtitutus vxorē ducere nō ꝓhibet. idē eſt ꝛ in oībus alijs monachis. licꝫ nulli fortune prius ſubiecti fuerint ꝛ generaliter quicun q̄ eſſet quolibet eccleſiaſtico gradu cōſtitutus ad ſecularē vitā redierit honore nudatus curiali fortune ꝓ prie ciuitatis reddatur.

¶ In atrociſſimis delictis punit delictū atten tatū etiā ſi nō ſit ſecutus effectus. Bal.

Imperator [illegible] Hebo. p.p.

Si quis [illegible] dicā rape ſed at tentare tñ nō iungēdi cā matri monij ſacratiſſimas v̄gines auſus fuerit. capitali pena feriat.

¶ Clerici ꝯſtituti in minoribus ordinibus ſunt imunes a tutelis ꝛ a muneribꝰ ꝑſonalibꝰ. Bal.

Imperatores Valentianus Gra tianus ꝛ Valē. ad Cataformiū.

d Querta. h ꝑti cula eſt in. §. curia lē. ſed tota alia eſt in. §. ſed neq̄ curia lē. ꝛ in auc. d ſanc. epiſ. colla. ix.

e Clericatus. re fert ad id qđ dixi ſ. Tales eñ ꝛc̄.

f Fortune. i. curie

g Eccleſiaſtico g du. vt vſq̄ ad du os gradus.

h Nō ꝓhibet vt in minoribus ordi nibus qđ eſt gene rale in quolibꝫ mo nacho. vt in auc. d mona. §. aſpe. col la. i. ꝛ h ſubijcit.

i Idē. vt tradat curie. q. d. licet nō eſſent officiales.

k Fortune. ſuus vero dño dꝫ reddi vt. ſ. e. auc. ſi ſuus. q̄ eſt h. itē cōtra. ſ. de decuri. l. ne q̄s. ſo. dꝫ h redire in ꝓ ſtinā ꝯditōeꝫ q̄tū ad onus ſuſtinen dū. nō q̄tū ad ho nores: vt. ff. de in terdi. ꝛ re. l. relega toꝝ. §. fi.

l Quicūq̄. ſ. curi alis.

m Redierit. ha bēdo vxorē vel cō cubinam.

n Curiali. imo in aliud monaſteriū. vt in auc. de ſanc. epiſ. §. ſi mōa chus. col. ix. ſed dic q̄ h bis fugerat. ſecus ſi ſemel. vt ibi diſtinguit.

o Reddat. a ſs eſt in textu tradat.

a Si quis. ita lege. Si quis fuerit auſus nō dicā rape matrimo nij cā. ſed attētare tñ. ſ. eius pudicitiā. ſic accipit. ff. de iniur. l. attētari. vel ita. ſi quis auſus fuerit nō dicā rapere. ſed at tētare tñ matrimonij cōiungendi cauſa. ꝛ ſm hoc eſt cōtra. ff. de pe nis. l. cogitatiōis. ꝛ. ff. ad. l. cor. de fal. l. qui falſam. Ad quoꝝ cōtra rioꝝ ſolutionē ſic diſtingue. aut quis cogitauit tñ delinquere ꝛ ad actum nō ꝓceſſit ꝛ tunc nō punit. ita loquit. ff. de pe. l. cogitatiōis. nā primi motus nō ſunt in poteſtate noſtra: aut ad actū ꝓceſſit ꝛ tūc aut perduxit ad effectū ꝛ indubitanter punit. ſiue vtat ſiue nō. vt. ff. qđ quiſq̄ iuris. l. iij. in prin. aut nō ꝑduxit. ꝛ tūc aut q̄ noluit. ꝛ hoc caſu ei parcit. ꝛ ſic loquit. ff. ad. l. cor. de fal. l. q̄ falſam. ꝛ. ff. ad turpi. queſitū. aut q̄ nō potuit: ꝛ tunc [illegible] erāt atrociora: ꝛ hoc caſu punit acſi ad effectū ꝑduxiſſet. vt hic. ꝛ. ſ. ſi quacūq̄ ꝑ. po. l. i. in p̄n. ꝛ. ff. de extraor. cri. l. ij. aut nō erāt atrociora. ꝛ hoc caſu nō punit. vt. ff. qđ quiſq̄ iuris. l. i. §. fi. ꝛ hoc caſu: aut nō deſiderant iuris efficaciā aut deſiderant. ꝛ hoc caſu quis nō punit. l. ſi manci. ini fu. alī. ca quidē.

b Rapere. qđ maius eſt. c Sed attētare. qđ eſt minus. ꝛ h ſi ad aliquē actū ꝓceſſerit. als nullā patit penā. vt. ff. de pe. l. cogita tiōis. itē nō puniri delictū licet nō ſequat effectus. vt hic. ꝛ. ſ. de fur. ſi quis ſeruo. ꝛ. ſ. ad. l. iul. maie. l. quiſquis. ꝛ. ff. de extraor. cri. l. i. ꝛ. ſ. ſi quacūq̄ ꝑ. po. l. i. ꝛ hec ſunt ſpālia, regulariter cōtra. vt. ff. qđ quiſq̄ iuris. l. i. in fi. ꝛ ad. l. cor. de fal. qui falſam. ꝛ de hoc dic vt no. ff. de fur. l. qui ea mēte. ꝛ. ff. de pe. l. cogitatiōis.

d Matrimonij ꝛ hodie ſuꝑi. multomagis q̄ ſi vt cōcubinā eā habuerit vel [illegible] ꝛc̄.

e Capitali. vel vt capite puniat. vel vt ciuitat[illegible] l. de rap. h. l. i.

f Preſbyteros. ꝑſonalium. vt tutele vel cure [illegible] l. ꝛ. l. [illegible] ꝛ. ꝛ. ge nera liter. ꝛ [illegible] poſita.

Preſbyteros dyaconos ſub dyaconos [illegible] exorciſtas et lectores [illegible] hoſtiarios ꝛ a colitos perſonalium munerū exper tes eſſe ꝓcipimus.

¶ Ep̄s nō cōpellitur teſtimoniū dicere nec ad mittitur. h. d. Bal.

Imperator Theodoſius dixit.

Et [illegible] legibꝰ ep̄s ad teſtimonium dicendū flagi tet. Idem dixit ep̄m ad teſti moniū dicendū admitti nō decet. nā ꝛ ꝑſona oneratur ꝛ dignitas ſacer dotis exempta cōfundit. In auc. de ſanctiſ. epiſ. §. nulli vero iudicum collatione nona: cōſtitutio ſi.

Sed iudex mittat ad eos quoſ dā de ſuis miniſtris. vt ꝓpo ſitis ſacroſanctis euāgelijs ſm q̄ decet ſacerdotes: dicant ea q̄ nouerint: nō tamen iurent.

¶ Preſbyteri ſunt priuilegiati vt occaſiōe teſti monij nō torqueant. ſed in alijs clericis ſeruat ius cōe ſi tñ falſum dixerint puniunt. h. d. Bal.

Idem Paulino ꝓfecto ꝑ. auguſt.

Preſbyteri citra iniuriā q̄ſ tionis teſtimonium dicant tñ vt falſa nō ſimulēt. ceteri ve ro clerici qui eundē gradū vel ordi nē ſequunt ſi ad teſtimoniū dicēdū petiti fuerint. put leges ꝓcipiunt audiant: ꝛ ſalua tñ ſit litigatoribus falſi actio. Si forte p̄ſbyteri q̄ ſuo noīe ſuꝑioris loci teſtimoniū dice re citra aliquā corporalē iniuriā ſint ꝓcepti: hoc ipſo q̄ nihil metuāt ve ra ſupp̄ſſerint: multomagis etenī pe

g Et [illegible] q. d. aliquis [illegible] eſt eſt ſi ve[illegible] rit. vel dic honore [illegible] cis vocentis.

h Legibus. i. iure ciuili qđ [illegible] vt. ſ. de te ſtibus. l. ſi quando.

i Flagitet. i. vocet inui tus. ſ. ſed ſec volens eſt admittendus ſm. M. vt ſubijcit hic. ꝛc̄.

k Idem dixit. ſ. Theo doſius.

l Dicendū. corā iudice.

m Admitti ſponte. volē tem teſtificari.

n Oneratur. i. honoran da eſt in hoc ꝛ in alijs. ſi vero habes oneratur pla na eſt.

o Sacerdotis. i. ep̄alis.

p Exempta. i. priuilegia ta a tali honore.

q Confundit. ſ. ſi addu cat, vel confundit cum alijs clericis. ſ. q̄ nō eſſet differentia inter ep̄m ꝛ ali os clericos.

Sequit auc. ſed iudex q̄ eſt ex cor. de ſanc. epiſ. col. ix.

r Sed iudex. miſtris ſi ipſe iudex ipedi atur ire. als ipſe met dꝫ recipere teſtes. vt in auc. vt defun. ſeu fu. §. illud. col. v. ꝛ hoc eſt ſpā le vt eat ad domū teſtis. ſic ꝛ. ff. de iureiuran. l. ad perſonas.

s Propoſitis. ꝛ tactis ſm Pl. vt. ſ. de teſti. l. iureiurādi. tu dic nō tactis q̄ ſubijcit ſm. M. q̄ de cet ꝛc̄. q̄ ſacroſancte ſcripture ꝓponunt ante eum ꝛ nō tangunt ſic. ꝛ. ſ. de iudi. l. rem nō nouam ꝛc̄.

t Sacerdotes. hic mutat perſonas. nā. ſ. dixit ad eos, hic dicit ſacerdo tes. ꝛ dicant que nouerint. accur.

v Que nouerint. ꝛ hoc ſi velint dicere dictū ſuū. als nō cogunt. vt in ſum ma huius ti. §. [illegible]uilegia. ſic ergo ꝓ vtraq̄ pte: vt hic. ꝛ. ſ. e. l. ꝓxi. p̄ſbyteri, et in autēti. de [illegible]. §. ꝛ q̄ñ. col. vij. ꝛ eſt hec generalis [illegible].

x Preſbyteri. citra iniuriā q̄ſtionis. i. tormētationis [illegible] vt nō fiat eis poſtea q̄ſtio poſtq̄ dixerint teſtimoniū [illegible] vel male dixerint

y Simulent. i. dicant. z Leges. de laicis.

ꝛ Precipiūt. vt poſſint ſubijci q̄ſtionibus ſicut ceteri liberi hoīes ſi in teſti monio vacillant ꝛ dicāt ſe interfuiſſe facto. ff. de queſtio. l. ex libero. ꝛ. l. vni us. §. teſtes. ꝛ. ſ. de aboli. fallaciter. §. qđ ſi ingenuoꝝ.

ꝯ Salua. nunc redit ad primū caſum.

ꝝ Actio. als accuſatio. i. accuſatio. ſic ponit vt in auc. e. §. ſi quis autē. et ff. de iureiurā. ꝓ tor. §. i. itē ꝛ actio pecuniaria pōt dari in falſariū. vt. ff. ad. l. cor. de fal. qui noīe. nō tamen torquet vt dicit.

a Suo noīe. hic dicunt quidā ſpeciale in ſacerdotibus q̄ poſſit in cauſa ꝓpria teſtificari. ſed eſt falſum. vt. ſ. de teſti. l. oībus. tu expone ſuo noīe. i. ꝓ pter ſuum nomen: q̄ obtinet locū ſuperiorem.

b Superioris. i. clericalis. nā ſacerdotes ſunt in ſuperiori gradu inter ce teros clericos. c Precepti. i. accuſati.

d Metuant. de tormentis. e Supp̄ſſerint. i. occultauerint.

CODEX IUSTINIANI, 1.3.5 (LIB. I, TIT. 3 DE EPISCOPIS ET CLERICIS, L. 5 SI QUIS NON DICAM)

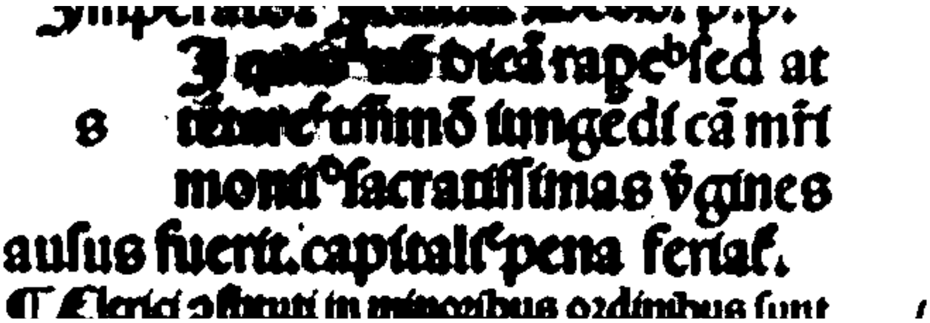
[illegible] p.p.
Si quis non dicā rape sed at
8 tentare tm̄mō iungendi cā mri
monii sacratissimas v̄gines
ausus fuerit. capitali pena feriat.
¶ Clerici cōstituti in minoribus ordinibus sunt

Si quis non dicam rapere, sed attentare tantummodo iungendi causa matrimonii sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali poena feriatur	Se alcuno avrà osato non dirò commettere ratto, ma anche soltanto tentare di congiungersi a delle vergini consacrate, a scopo di matrimonio, sia punito con la pena capitale

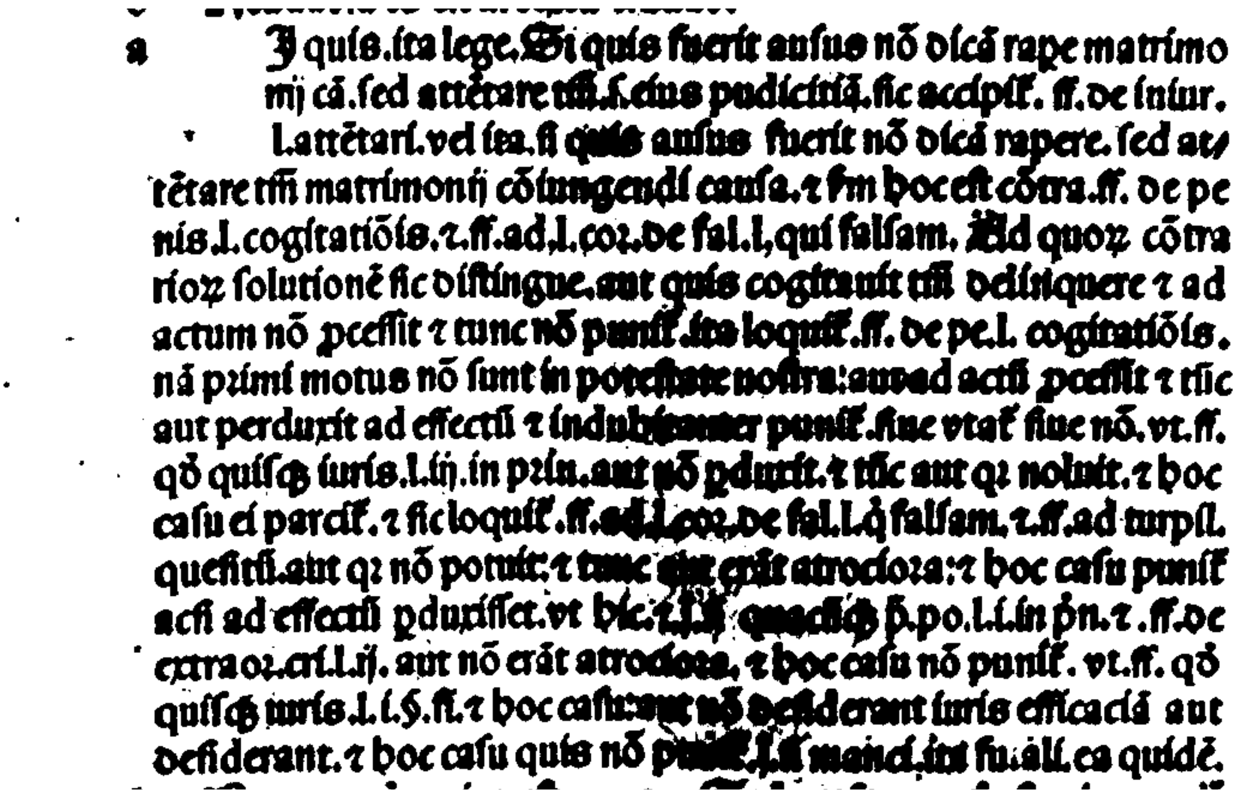
a Si quis. ita lege. Si quis fuerit ausus nō dicā rape matrimo
nij cā. sed attētare tm̄. i. eius pudicitiā. sic accipit. ff. de iniur.
l. attētari. vel ita. si quis ausus fuerit nō dicā rapere. sed at
tētare tm̄ matrimonij cōiungendi causa. et fm̄ hoc est cōtra. ff. de pe
nis. l. cogitatiōis. et ff. ad l. cor. de fal. l. qui falsam. Ad quorū cōtra
riorū solutionē sic distingue. aut quis cogitauit tm̄ delinquere et ad
actum nō processit et tunc nō punit. ita loquit. ff. de pe. l. cogitatiōis.
nā primi motus nō sunt in potestate nostra: aut ad actū processit et tūc
aut perduxit ad effectū et indubitanter punit. siue vtat siue nō. vt. ff.
qd quisq iuris. l. ij. in prin. aut nō pduxit. et tūc aut qr noluit. et hoc
casu ei parcit. et sic loquit. ff. ad l. cor. de fal. l. qui falsam. et ff. ad turpil.
questū. aut qr nō potuit: et tunc aut erāt atrociora: et hoc casu punit
acsi ad effectū pduxisset. vt hic. [illegible] p. po. l. i. in pn. et ff. de
extraor. cri. l. ij. aut nō erāt atrociora. et hoc casu nō punit. vt. ff. qd
quisq iuris. l. i. §. fi. et hoc [illegible] desiderant iuris efficaciā aut
desiderant. et hoc casu quis nō [illegible] ea quidē.

gl. si quis, C. 1.3.5, De episcopis et clericis, l. Si quis non dicam: «Si quis (...) fuerit ausus non dicam rapere matrimonii causa, sed attentare tantum (...) et secundum hoc est contra ff. de penis, l. cogitationis et ff. ad l. corneliam de falsis, l. qui falsam (...) Ad quorum contrariorum solutionem sic distingue: aut quis cogitavit (...) delinquere (...)et ad actum non processit et tunc non punitur, ita loquitur ff. de pe. l. cogitationis (...) aut ad actum processit et tunc aut perduxit ad effectum et indubitanter punitur (...)ut ff. quod quisque iuris, l. II, in prin., aut non perduxit et tunc aut quia noluit: et hoc casu ei parcitur (...) et sic loquitur ff. ad l. corn. de falsis, l. qui falsam (…) aut quia non potuit et tunc aut erant atrociora et hoc casu punitur ac si ad effectum perduxisset ut hic (...) aut non erant atrociora et hoc casu non punitur, ut ff. quod quisque iuris, l. I, § fin.»;	Se alcuno avrà osato non dirò rapire, ma soltanto tentare di farlo a scopo di matrimonio (...) e ciò è contrario alla [disposizione della] legge “cogitationis” **[A]** del Digesto e alla [disposizione della] legge “qui falsam” **[B]** del Digesto. Per la soluzione di queste *contrarietates* distingui così: o egli penso di delinquere e non passò all’atto e allora non si punisca (così la legge “cogitationis” **[A]**) o procedette all’azione e quindi o raggiunse l’effetto [consumò il reato] e senza dubbio si punisca (come afferma la l. II del tit. “quod quisque iuris” **[C]** del Digesto) o non lo raggiunse [non consumò] e quindi, se non volle, in tal caso sia perdonato (come afferma la l. “qui falsam” **[B]**) mentre se non potè [si distingua ancora:] o il reato era atrocissimo, e quindi si punisca come se fosse consumato (come afferma questa legge **[L]**) o non era atroce e in tal caso non si punisca (così la l. I del tit “quod quisque iuris” **[C]**).

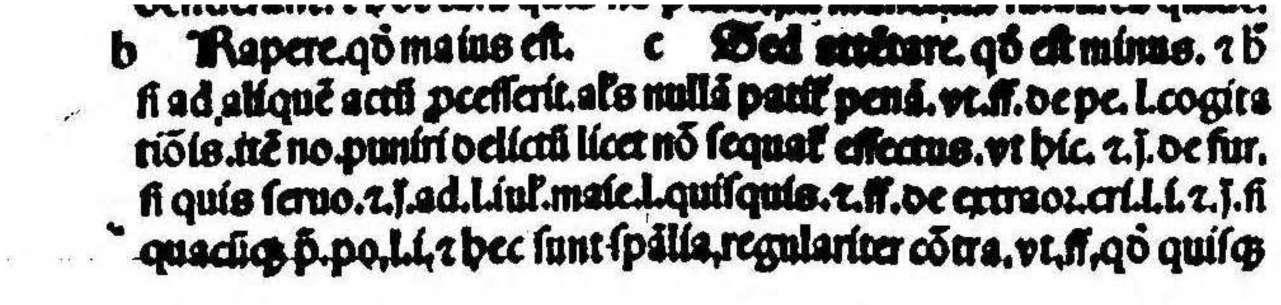
b Rapere.q̄d maius eſt. c Sed attẽtare.q̄d eſt minus.⁊ h̄
ſi ad aliquē actū pceſſerit.al's nullā patit̄ penā.vt.ff.de pe.l.cogita
tiōis.itē no.puniri delictū licet nō ſequat̄ effectus.vt hic.⁊.J.de fur.
ſi quis ſeruo.⁊.J.ad.l.iul.maie.l.quiſquis.⁊.ff.de extraor.cri.l.i.⁊.J.ſi
quacūq̄ p̄.po.l.i.⁊ hec ſunt ſpālia,regulariter cōtra.vt.ff.q̄d quiſq̄

Rapere. Quod maius est	Rapire. Che è l’ipotesi più grave
Sed attentare. Quod est minus. Et hoc si ad aliquem actum processerit, alias nullam patitur poenam, ut ff. De pe., l. cogitationis [A]. Item **no.** puniri delictum licet non sequatur effectus, ut hic [L] et (...) J. ad legem iuliam maiestatis, l. Quisquis et ff., De extraordinariis criminibus, l. I (…) et haec sunt specialia, **regulariter** contra, ut ff., Quod quisque iuris, l. I, in fi.	Ma tentare. Che è l’ipotesi meno grave. E ciò se [il reo] sarà giunto a compiere qualche atto, altrimenti non subisce alcuna pena (come afferma la lex Cogitationis **[A]**). Allo stesso modo **nota** che il delitto è punito sebbene non sia seguito l’effetto [non sia stato consumato],(come nel caso della presente legge **[L]**, e secondo la legge Quisquis del titolo sulla lex iulia maiestatis del Codex **[D]**) e la legge I del titolo De extraordinariis criminibus del Digesto **[E]** (...) e questi sono casi speciali, **di regola** è il contrario [non si punisce] (secondo la legge Quod quisque iuris del Digesto **[C]**.

Elenco delle Allegationes menzionate

[A] Dig. 48.19.18
Ulpianus libro tertio ad edictum (*De poenis*, *L. Cogitationis*)
Cogitationis poenam nemo patitur.

[B] Dig. 48.10.19 pr.
Paulus libro quinto sententiarum (*Ad legem Corneliam de Falsis*, *L. Qui falsam*)
Qui falsam monetam percusserint, si id totum formare **noluerunt**, suffragio iustae paenitentiae absolvuntur.

[C] Dig. 2.2.1.2
Ulpianus libro tertio ad edictum (*Quod quisque iuris, L. I, in fine*)
… quid enim offuit conatus, cum iniuria nullum habuerit **effectum**?

***

[D] C. 9.8.5
Imperatores Arcadius, Honorius (*Ad legem iuliam maiestatis*, *L. Quisquis*)
Quisquis cum militibus vel privatis, barbaris etiam scelestam inierit factionem aut factionis ipsius susceperit sacramenta vel dederit, de nece etiam virorum illustrium qui consiliis et consistorio nostro intersunt, senatorum etiam (nam et ipsi pars corporis nostri sunt), cuiuslibet postremo qui nobis militat cogitarit (eadem enim severitate voluntatem sceleris qua **effectum** puniri iura voluerunt), ipse quidem utpote maiestatis reus gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco nostro addictis:

[E] Dig. 47.11.1 pr.
Paulus libro quinto sententiarum (*De extraordinariis criminibus*, *L. I*)
Sollicitatores alienarum nuptiarum itemque matrimoniorum interpellatores et si effectu sceleris potiri **non possunt**, propter voluntatem perniciosae libidinis extra ordinem puniuntur.

STRUTTURA DELLA "DISTINCTIO"

Se qualcuno avrà deciso di commettere un reato,

o **non tradusse la sua volontà in atto**
(e allora non si punisca) **[A]**

o la **tradusse in atto**, e allora

o consumò il reato
(e si punisca con la pena
ordinariamente prevista) **[C]**

o non lo consumò

perché non potè
(e allora distingui)

perché **non volle**
(e allora sia perdonato) **[B]**

o era un **reato atrocissimo**
(e si punisca con la pena
ordinariamente prevista) **[L]**

o non lo era
(e allora non sia punito) **[C]**

---

de fal. q̄ falſā. aut ꝯſūmat qꝛ nō pōt ⁊ tūc punit̄. ſʒ nō di-
ſtinguo vtrū de incidenti datur actio pꝛīcipalis: planū
eſt ꝙ ſic. vt ptʒ in exēplo de effrac. aut actio ꝯpetēs pꝛo
pꝛincipali delicto ⁊ tūc diſtīguo. aut ip̄e ꝓceſſit ad act̄.
incidentē ⁊ oꝛdinatum ad pꝛincipaliter intētū. ſʒ ꝓxi-
mum intento ⁊ tunc dico ꝙ datur actio ex pꝛincipali in
tento: aut ꝓceſſit ad actū incidētē qꝛ nō eſt ꝓxim⁹ itēto
pꝛincipali. et tūc non detur contra eum actio ex pꝛinci
pali intento. Verbi gratia de vtroqꝫ membꝛo quis co-
gitat. Sed pone volens rapere ſanctimonialem vadit
ad oſtiū abbatie cū ſecuri vel vult tranſcendere muroſ
abbatie ſcalis ⁊ dicit. frāgā doꝛmitoꝛium. hic eſt actus
pꝛoximus et oꝛdinatus ad pꝛincipaliter intentū qđ eſt
rapere ſanctimonialem. et ideo punit̄ actione ex pꝛin-
cipaliter intento. licet nōdum ꝯſummatū ſit illud. ſi ex
actu alio nō. et cauete. ego dico ⁊ intelligo actum pꝛoxi
mum ⁊ oꝛdinatū ſm intētionē delīquētis pōt eſſe qđ ſʒ
veritatē act⁹ remotiſſim⁹ eſt licet ſm intētionē ꝓxim⁹
ſit. Itē eſt adhuc vnū ibi ſi dico ꝙ vbi non cōſūmat tū

JACQUES DE REVIGNY, *Lectura Codicis,* ad l. Si quis non dicam

(...) tunc distinguo, aut ipse processit ad actum incidentem et ordinatum ad principaliter intentum, sed **proximum** intento et tunc dico quod datur actio ex principali intento, aut processit ad actum incidentem quod **non** est **proximus** intento principali, et tunc non detur contra eum actio ex principali intento (...)